

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Departament de Biblioteconomia i Documentació

Programa de doctorat Literatura catalana (Dep. de Filologia
Catalana. Universitat Autònoma de Barcelona)

**LES BIBLIOTEQUES POPULARS
DE LA MANCOMUNITAT DE
CATALUNYA (1915-1925)**

Tesi doctoral que presenta Teresa Mañà Terré
per optar al títol de doctora en Documentació
per la Universitat de Barcelona

Director: Dr. ERNEST ABADAL I FALGUERAS

Barcelona, juny de 2005

SUMARI

1 INTRODUCCIÓ	7
1.1 Justificació i antecedents.....	7
1.2 Delimitació del tema	10
1.3 Objectius.....	13
1.4 Metodologia	14
1.5 Estructura	19
2 SITUACIÓ BIBLIOTECÀRIA: PRECEDENTS	23
2.1 Les biblioteques públiques a Espanya.....	23
2.1.1 Orígens de les biblioteques públiques a Espanya	23
2.1.2 De les biblioteques públiques a les populars	29
2.2 Els models estrangers	35
2.3 Les biblioteques públiques a Catalunya	46
2.3.1 Els primers intents	46
2.3.2 El debat: biblioteca d'estudi o biblioteques populars?	54
3 EL PLA DE BIBLIOTEQUES DE LA MANCOMUNITAT	65
3.1 La gestació i creació de la Mancomunitat de Catalunya	65
3.2 Política cultural de la Mancomunitat	71
3.3 L'organització tècnica i administrativa	75
3.4 El procés de gestació del pla	79
3.5 El Projecte	82
4 LA CREACIÓ DEL SISTEMA DE BIBLIOTEQUES POPULARS	99
4.1 L'etapa Ors: 1915-1919.....	99
4.1.1 De la planificació a les primeres biblioteques	99
4.1.2 Funcionament de les biblioteques	108
4.1.3 Ors i la propagació de l'obra de biblioteques populars	113
4.1.4 Fi de l'etapa: la defenestració	122
4.2 L'etapa Rubió: 1920-1925	125
4.2.1 Les bases del sistema	126
4.2.2 La vida de les biblioteques.....	143
4.2.3 Publicacions professionals.....	151
4.2.4 Fi de l'etapa de la Mancomunitat	161
5 LA IMPLANTACIÓ DEL SISTEMA	169
5.1 Les concessions	169
5.2 Els edificis i les instal·lacions.....	180
5.2.1 Els projectes arquitectònics	180
5.2.2 Emplaçament i construcció	191
5.2.3 Espai, mobiliari i instal·lacions	195
5.3 Els patronats.....	201
5.4 El personal.....	207
5.4.1 Formació i accés a la professió	207

5.4.2	Les bibliotecàries i altre personal	212
5.4.3	Condicions laborals: sou, horaris i vacances	218
5.5	Els fons	221
5.5.1	Selecció.....	221
5.5.2	Fons inicials i creixement	227
5.5.3	Tipologia del fons	232
5.6	Serveis i activitats	253
5.6.1	Horari i dies de servei.....	253
5.6.2	Préstec	255
5.6.3	Col·lecció local (CL)	261
5.6.4	Serveis als infants	263
5.6.5	Activitats.....	266
5.7	Organització i funcionament.....	273
5.7.1	L'organització de la biblioteca	273
5.7.2	Administració.....	281
5.8	Usuaris i usos	284
5.8.1	Usuaris	285
5.8.2	Usos	295
5.9	Pressupostos	299
6	CONCLUSIONS.....	313
7	BIBLIOGRAFIA	323
7.1	Fonts d'arxiu	323
7.2	Fonts impreses	325
8	ANNEXOS	335
	Annex I: Dades bàsiques per a la història de les biblioteques	337
1	Dades de les biblioteques.....	337
	Biblioteca Popular de Valls (primer grau).....	337
	Biblioteca Popular d'Olot (primer grau).....	342
	Biblioteca Popular de Sallent (segon grau).....	345
	Biblioteca Popular de les Borges Blanques (segon grau).....	350
	Biblioteca Popular de Canet (primer grau).....	353
	Biblioteca Popular del Vendrell (segon grau).....	357
	Biblioteca Popular de Pineda (tercer grau)	360
	Biblioteca Popular de Figueres (primer grau)	363
2	Dades de les bibliotecàries	367
	Annex II: Relació d'autors i títols dels llibres de les biblioteques d'Olot i de Sallent	369
1	Relació d'autors i títols de la biblioteca d'Olot.....	369
2	Relació d'autors i títols de la biblioteca de Sallent.....	381
	Annex III: Documents reproduïts.....	411
Doc. 1:	Projecte sobre la instal·lació a Catalunya d'un sistema de biblioteques populars.....	411
Doc. 2:	Oració de les bibliotecàries	426
Doc. 3:	Formularis per al préstec.....	427
Doc. 4:	Inventari de la biblioteca de Sallent.....	429

Doc. 5: Estadístiques de la biblioteca de Sallent.....	432
Doc. 6: Registre de lectors per al préstec (verso).	433
Doc. 7: Desiderates dels lectors.....	434
Doc. 8: Carta dels reclusos de la presó de Valls	435
Doc. 9: Carta d'agraïment de l'alcalde Pineda.	436
Doc. 10: Reglament del patronat de les Borges Blanques	437
Doc. 11: Programa de la Cinquena Reunió de Bibliotecàries.....	439
Doc. 12: Anunci de curset a la biblioteca	441
Doc. 13: Anunci de conferència a la biblioteca.....	442
Índex de taules.....	443
Índex de figures	445

1 INTRODUCCIÓ

1.1 Justificació i antecedents

Aquesta tesi doctoral, titulada *Les biblioteques populars de la Mancomunitat de Catalunya (1915-1925)*, estudia l'origen de les biblioteques populars (BP) creades l'any 1915 per la Mancomunitat i el seu desenvolupament fins al maig de 1925, data de supressió d'aquest organisme polític. Dues són les raons essencials que justifiquen la recerca en aquest tema: en primer lloc, perquè no hi ha cap altre estudi sobre aquestes institucions, i en segon lloc, perquè les BP de la Mancomunitat són un model de sistema bibliotecari únic dins del panorama cultural d'Espanya d'aquell moment. Estudar els seus orígens i la seva implantació permet comprendre quina ha estat l'evolució de les biblioteques catalanes i contribueix a situar-les en relació a la història de les biblioteques públiques a Espanya.

La bibliografia sobre la història de les biblioteques públiques a Espanya ha dedicat poca atenció a les biblioteques catalanes d'aquest període. És molt probable que el fet de ser una experiència única a Espanya en aquells anys n'hagi limitat l'estudi i la divulgació. D'un projecte que Eugeni d'Ors, polític i intel·lectual de renom, presentà a la Mancomunitat, en sorgiren les BP i l'Escola de Bibliotecàries, centre on s'impartiren els estudis específics per a les professionals que se n'havien d'ocupar. Del treball sistemàtic de Jordi Rubió, director de la Biblioteca de Catalunya i també intel·lectual de reconegut prestigi, que el substituï en la direcció de les biblioteques, en sorgí la Central Tècnica i les normatives estàndard per al funcionament. Tot plegat constituï un primer sistema de biblioteques públiques, instal·lades en diferents poblacions arreu del territori, pioneres en oferir serveis al públic, que treballaven en xarxa, disposaven de serveis de suport centralitzats i estaven al càrrec de personal especialitzat. Aquests